

એક રસુચ હારચમનક વાંચવા સાધક કાન્ધ

વાવડી ચરકી

યાને અદેખાઈનું ફળ.

(૮૫)

જનાવો પ્રગટ કરનાર
હરીલાલ ભગવાનજીત ત્રેવ.

અધીપતિ માણસા આરોગ્યવર્ધક ઔષધાલય

અમદાવાદ—માંડવીની પોળ.

અમદાવાદ

સીવીલ હસ્પીતાલ સામે એક પાનાખાતની વાડીમાં
વિશ્વંશ્વર પ્રેસમાં છાપરદાસ જેઠાણદાસે છાપ્યું.

સવત ૧૯૪૧

સને ૧૯૨૪

કીમત ફક્ત દોઢ આનેલ

પાત્ર વર્ગ.

નરસીઓનાગરવાડાનો હજમ.
નાથુડી.નરસીયાની વહુ.
બગસોનરસીયાનો છોકરો.
છપ્પનશાહ...વણીક વેપારી.
ધબ્બલીયો...છપ્પનશાહનો ગુમાસ્તો.
મણી શેઠાણીછપ્પનશાહની વહુ.

જુઝીયો
ખોડીયો
લલ્લવો

નરસીયાના સગા હજમો.

લાડુશંકરગોર મહારાજ

ગાંધી, ગાંધીઓ, ગાંધી લોકો, સીપાઈયો ટપાલવાળો વીગેરે,

વાવડી ચરકી.

અંક ૧ લો.

રથળ—રંગભુમી

પાત્ર—સુત્રધાર, તે વિદુષક.

મુલધાર—(વીણા વગાડતો વગાડતો પ્રવેશ કરે છે.)

કરમ કર મેરે હાલપર અથે કરીમ એ રાગ.

જગતના પતી એક તું સુખ સ્વરૂપ,

રહ્યો બાપી સર્વે સદા તું અનુપ.

જગતના.

કરી મહેર સૌપર દુઃખ ટાળજે;

દય સુખ વારી સુખી રાખજે.

જગતના.

સુખુધિ સુવિદ્યા સરજ સ્થાપજે.

કુલુદ્ધિ કુવિદ્યા દુરજ કાપજે.

જગતના.

(સ્તુતિ કરી રહ્યા બાદ શ્રોતાજનો પ્રત્યે પ્રેમ અને વિનયથી)

સુત્રધાર—આર્ય બાતો! આજની રળીયામણી રજનીએ હું
આપની સમક્ષ એક નાનકડી બાબતપર એક વાવડી ચરકીનું ર-
સીકું ફારસ બજાવી બતાવનાર છું. તે આપ એકાગ્ર ચિત્તે શ્રવણ
કરશે. એવી આશા છે (શ્રોતાએ તેને તાળીઓ પાડી માન આપે
છે. તેમ મુલધાર તેમને પુષ્પથી બધાવી બે છે. તેવામાં તે પથ્યમાં

વિદુષક—આશા છે તો આ પત્રાલી લે! અને આશ્વ
ભાગી સાથે.

સુત્રધાર—વાહરે વિદુષકજી! વાચદા પ્રમાણે પદ્યમાં તો ખરા.

વિદુષક—કેમરે જીભડી આગળ ચાલવા લાગી કે? વાપડો છું ને તારો બાપ કાં તો મગ, ચોળા, ને તુવેરો! બંદાને વાવડા બાવડા ન સમજતો! અમે તો અલાયદા બાઈડા છીએ બાઈડા! સમજ્યો કે?

સુત્રધાર—હવે માથાફોડ મુકી ચાલ્ય મારું કહ્યું સાંભળી શકે? (ને પથ્થરમાં—હું ક્યાં ના કહું છું ને મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો છે.)

વિદુષક—હવે બધી પંચાત મુકી દીડોને પેલા નરસીયાને ઘેર જોતો ખરો કે ત્યાં કેવી ધમાચકડી ધણી ધણીયાણીને ચાલી રહી છે! (નય છે)

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—નરસીયાનું ઘર.

પાત્ર—નરસીયો, નાથુડી, ભગડો તથા ધરાક અને લાડુશંકર
નરસીયો—જો હવે મારું કહ્યું સાંભળી શકે?

નાથુડી—હું ક્યાં ના કહું છું ને મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો છે?

નરસીયો—એ ત્યારે સાંભળ, આજે લાડુશંકર ગોર લગનનું નક્કી કરવા આવનાર છે, માટે આપણે તે વખતે આનાકાની કરવી જ નહીં. કારણકે નાથીયો થયો મોટો તેમ કન્યાને છે, ટોટો, સારે હાથ ધોવા પાણીનો લોટો, કાણુ આપે છોટો કે મોટો?

નાથુડી—એતો ઠીક! પણ મારા સુજની ચીપો ઉકલી જ હશે તેનું શું કરવું છે?

ભગડો—દોડો આવી! બાપા! બાપા! ધરાક આવ્યું છે તે દોડો બોલાવે છે.

નરસીયો—મારું ત્યાં શું કામ છે? જા આ ખીંટીપર ફેંક
થળીછે તે લમ્પ વતુ કરી આવ્ય.

ભગસો—પણ બાપા કદી વત્તાને બદલે ઝોલું કરું તો કેમ
નરસીયો—(ખીજવાદને) હવે જાને ગધેડીના મારી પણ
મરકરી કરતાં શીખ્યો કે? (ભગસો જતો રહેછે.)

નાથુડી—આને તમારી જીમ છે કે જીભડો! તમારી લમ-
ધમાં મને ગાળો દોછોને!

નરસીયો—લે હવે બધી પંચાત મુક. જે પેલા ગોર આ
બ્યા (ગોર આવેછે)

ગોર—જે જોપાળા જે જોપાળા !!

નાથુડી—આવો ગોર માહારાજ! કેમલગનનું નકી ક્યુંકો!

લાડુશંકરગોર—એમાં તે વાધો પડે! રામનું બાળુ પછ
પડેતો મારું કામ પાછું પડે.

નરસીયો—ઠીક ત્યારે હવે આ દક્ષણા (રૂપીઓ આપેછે.)
તે જાઓ એની સાથે કે તમને સીધું કાઢી આપે.

લાડુશંકર—વારું જજમાન રાજા! (જાયછે)

નરસીયો—આલ ત્યારે હું પણ બનનરમાંથી ખારેકો ખારે
કે લમ્પઆવું. નહીંતો બધરાંતે આપના બેઠશે ત્યારે શું
કરશું. (જાયછે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ નરસીયાના ઘરનો ચોક.

પાત્ર—ગાનારાં બધરાં, નાથુડી, તથા નરસીયો તે બમસો.
ગાનારાં બધરાં— ગીત ૧ શું.

આજ વોરણ માંડવે બાંધ્યારે;

આજ ભગાભાઈના વીવા સાંધ્યારે.
 મારો ભગો ભાઈ ડાહ્યો ડમરોરે,
 એમનો સાથો તો જાણે કાળો ભગરોરે.
 મારા ભગાભાઈ પુત્રમના ચંદરે,
 જાણે જોખીમાં છુમી રૂઝા નંદરે;
 મારા ભગાભાઈ બાહાદુર બળીયારે.
 એમને જોઈ મોટા મોટા ધરણી ઢળીયારે.

ગીત ૨ જી.

હુતો સન્સત ર્યામને વીનવુંરે;
 હુતો અણુપત લાગુ પાય. વીવા વેહેલા આવીયા.
 મારા ભગાભાઈ લાવે લાડવારે,
 એમની ગોરી વઢુ જોખે જોડી ખાયરે. વીવા વેહેલા.
 મારા ભગાભાઈ લાવે લાભ ચુંદડી,
 એતો ગોરી વઢુ પેહેરી માહાલેરે. વીવા વેહેલા.
 મારા ભગા ભાઈ લાવે ખાંડ ટોપરાં,
 એતો ગોરી વઢુ છાની છાની ખાય. વીવા વેલા.

ભગલો—માડી, આ માડી! હવે મા મને ખારેક્ર આપીદેને.

નાથુડી—અપાય છે પીટયા માંડા. તારે શી ઉતાવળ છે ?

નરસીયો—એમને વેહેલાં ઘેર જવા દે, કારણ કે પરોઢી-

યામાં જન લઇને જવાની છે તેથી વેહેલાં પરવારી તૈયાર થાય.

(દહાણી વેહેંચી સૌને વીદાય કરે છે.)

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—ભાદ્રજ જવાનો રસ્તો

પાત્ર—જનૈયા સ્ત્રી પુરૂષો

જનૈયા—રાજ વાત કહું છું સાચી એ રાગ કેરો)

જુઓ જુઓ બ્રમલાબાઈની બાઈઓ જન ચાલીરે,

જન ચાલીરે લેશું લાલ મહાલીરે, જુઓ.

૧ જનૈયા—લાડુ જલેબી ઘેબર ખાશુ, ખાશું શીરોપુરી;

ખુબ ખાઈને હોઠકા તાણશું, જાણે મરાણી જુરી. જુઓ.

૨ જનૈયા—માગી તાગી લુગડા લાવ્યો શેઠનો કરવા દાઢ;

રોડ શોડથી ફરશું રોજે, તજ દેઢ ઉચાટ. જુઓ.

૩ જનૈયા—રમત ગમત કરશું મરશું, માંગ કેરા લોટા;

લટકે મટકે લાલા ફરશું, ઓઢી ધોતી જોટા. જુઓ.

૪ જનૈયા—ગાંજનો ગુલામી રંગ, દગ કરે દાતાર;

ખુબ સપાટા મારી કુકી આનંદમાં રહેતાર. જુઓ.

૧ જનૈયા—અહ્યા રાવળ, ગામતી બાગેળ આવી તોય ભુંગજો

કેમ વગાડતા નથી?

રાવજો—પણ બાપા, દોલી દોલની ઢોરી બાંધી તૈયાર થા
ય ત્યારે વગાડીએને દાતા !

જનૈયા—ઠીક ઠીક. જલ્દી કરોતી (દોલ ભુંગજો વગાડતાં
સૌ ગામમાં જાય છે).

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—લગ્ન મંડપ

પાત્ર—વરકન્યા ગૌર; બંને તરફનાં માણસો.

પ્રાકૃશંકર—વરકન્યા સાવધાન ! નાંજા કાંચળી સાવધાન !

બેરહી પેંડા સાવધાન ! ! ! ખાઓ પીઓ સાવધાન ! સોન ચોરી
સાવધાન ! અગડમ અગડમ સાવધાન ! ! ! કન્યાની માડી કંસાર
ગીરસત્રા આવેરે ભાઈ. ઈ-ઈ.

વરતરફના બધરાં— ગીત.

એક ઝારા ઉપર ઝારીરે, એતો કન્યા થઈ અમારીરે,
એતો અમારાં કહ્યાં કરશેરે, એનીમાનાં બોલ્યાં નવધરશેરે
ગીત.

આવો આવો વેવાણો વેવલીરે.

નળો નળો એ ઝાંપડી કેવલીરે.

વરને પુંખતાં, નાક તાણી, કેવી પઠી, ઝંખવાણી !

નેયું નેયું તાર પાણી, આધું એઠી, ક્યાં શંતાણી

એયરે મટકો, વેયરે લટકો, વાલવાવેવાણુ, આશો ચટકો.

સોપારીનો લખને કટકો, ખાઓ ને નાહોયે ખટકો. સપોસપ

કન્યા તરફનાં બધરાં— ગીત.

એલ્યા નરસીયા બાયડી બોડીરે,

એક આંખ્યે છે કાંણી પગે બોડીરે

એની જગતમાં જડે નહીં નેડીરે.—ઓલ્યા.

એનું મોહું વાંકું ને હાઠ જડારે,

એતો કરે છીનાબી વહુ આળારે. ઓલ્યા.

એતો જડી જણુ નેહલ્યો પોડીરે.

ચોરી ચોરી ખાય ખોપરાં દા'ડીરે.—ઓલ્યા.

જાનૈયા—હવે છાંતા મરો. છાતાં, બહુ થયું, આવાં ગીત
તે મનાયકે ? લ્યો ઉઠો ચાલો વ કન્યાને એકી બેકી રમાડી થાપા
ફેવસાવી દઇયે. (મધમાં ઉતારા તરફ જાયછે.)

પ્રવશ પ મો.

સ્થળ ભાદ્રમની ભાગોળની વાવ.

પાલ—જનૈયા ને વરરાજ તથા લોકો.

લલિતો—અલ્યા જુલિયા ! યાર રાત્રે તો ઠીક ગમ્મત આવી હતી ! મારો વાહાલો બગલો હુશીયાર તો ખરો કે સાચું નાક તાણવા ન દીધું ?

ખોડીયો—પણ યાર પાણીની બહુ પંચાત પડી. સાણ માં દયામા કોમળો પાણીયે નહોતું.

જુલોયો—પણ યાર ! આ ગામમાં તો પાણીની બહુ તાંજ છે ફક્ત આ પેલી સામેની વાવ છે તેનું પાણીજ મીઠું છે. બાકી તો ખાડ ખાડ અગર !

લલિતો—સારે આપડે તે વાવ ગામમા ઘસડી જઈયેતો કેવું ?

ખોડીયો—પણ શી રીતે ખેતી તે તો કહે.

જુલોયો—ઓ તારા આપનું બારમું થાય તારામાં એટલી એ અકકલ નથી કે આ વાવના તોડાએ દોરડાં બાંધી બધા ખેતીમાં તો પછી કેમ ન આવે વાડ ?

લલિતો—પણ એટલાં બધા દોરડાં લાવરા ક્યાંથી ?

ખોડીયો—ગામમાંથી ! ખીજે ક્યાંથી ?

જુલોયો—અરે પણ અકકલના દુસ્મન ! આપણે દોરડાં લેવા જઈયે તો રાંડની વાલડી સહજી ન જાયકે ? કારણ કે તેને આપણી વાવ સાંબળી છે માટે હવે તો એમ કસે કે આપણી પાલડીઆના છેડા બાધી રાંડને ઘસડી જઈએ.

વરરાજ—સતર આનાને ખે પાછળી વાવ !

(બધા પાલડીઓ ઉઠેલી વાવ સાથે બાંધે છે ને ખેતીમાં)

મીડે છે આ તમાસો જોવા જતાં આવતાં લોકો હતા રહેછે.)

જાનૈયા—(છેડા પકડી) ખેંચો મારા બાપા! હમસો આવી લાડુ ખમને! હમસો આવી ભેગા થમને! બાધ આવી જોર કરીનાં હમસો બાધ.

(એવામાં પાણીથી ફાટવાથી ચરચરતો અવાજ સાંભળી.)

લોકો—અલ્યા જોરથી ખીચો! વાવડી ચરકી ખરી!

જાનૈયા—હંમ મારા બાપ! હમસો ચાલી! એક સપાટે! હમસો ચાલી! જોરથી ખેંચો! હમસો વવડી ચરકી.

(પુત્ર જોરથી ખેંચવાથી પાણીઓ ટુટી જવાથી બધા એક મેકની ઉાર ભરૂર ભસ કરતાં પડે છે. તેમાં કમકનાં હાડકાં રંગાય છે તે જોઇ લોકો)

લોકો—વાદરે ચરકી! વાવડી ખેંચી તો ખરી! હવ તમારો પુત્રના ગાંડા માફ તમારો! કંઈ અકલ્લ ટુટી ગઇ છે તેવાથી ખેંચી જાઓ છો! આજ બાંગ ગાંગની પુખ્તી જણાવતા હશે વાફ!

જાનૈયા—પણ અમે તો તમારા માટે મેહેનત કરતા હતા કે પાણીનું દુઃખ ટળે!

લોકો—જાઓ! ગમાર જાઓ! ફાકટની વાવડી ચરકાવી મારી!

(જાનૈયા એથી ખીજવાય છે, ને આખા ગામમાં એ વાત ફેલાય છે તેથી તેમને વાવડી ચરકી કહી ખીજવે છે હજુ પશુ આ કહેવત જમ પ્રસિદ્ધ છે.)

અંક સમાપ્ત.

અંક ૨ જી.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—છપ્પનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છપ્પનશાહ, નરસીયો, મણીશેઠાણી, ધબ્બલીયોને ટપાલવાળો.

છપ્પનશાહ—(હજમત કરાવતાં) અધ્યા નરસીયા ! તે બ-
મજાની જનમાં તો ધણી નામના કરી વાર.

નરસીયો—માબાપ, એમાં મારો શો વાંક. એતો સાળા
ટેખણી ટેખણી ભેગા થઇ નાહક અમારી ન્યાતને સજવી મારી. પ્ર
જી બાપા હવે તમે જાણો છો તો ખરા કે મારા ઘરમાં ખરચ
વધ્યું તેથી કંઈ વેપાર ખતાવેતો હીક.

છપ્પનશાહ | અધ્યા વેપારમાં તારું કામ નહીં તું તારે
કરેછે તેજ સારું છે.

મણીશેઠાણી—પણ એમાં બાપડાનું પુરું ન થતું હોય ત્યા
રે શું કરે?

ધબ્બલીયો—પાંચ ધરાક વધારે મુંડે (એવામાં ટપાલ
વાળો સીપાઇ)

ટપાલવાળો—છપ્પનશાહ છપ્પનશાહ સખપતી !

ધબ્બલીયો—સાવો કાગળ (સીપાઇ કાગળ આપી જાયછે.)

છપ્પનશાહ—અધ્યા ધબ્બલીયા ? વાંચ જોઇયે શું લખ્યું છે.

ધબ્બલીયો—સાહેબ આતો પેલા આપણા આડતીયાયે લખ્યું
છે કે સરકાર તમારી તરફ આવનાર છે, માટે માત્ર સંધરી રાખજો.

છપ્પનશાહ—[મનમાં] આ લાગ હીકછે આ રાંડના ગાંધ
જની કમ બખતી આજ પુરી ઉતારું. (પ્રકાશ) ત્યારે જાતું મો-
હીખાને જઇ સીધુ બધું ખરીદી લે ને પછી અહીં આવજો કે હું.

જાણ મંગાવું તે સદી કરી બેવી કારણ કે એ બોકો શાકમાં તો તાંદળખતી બાજબ ખાયછે માટે જ તાકીદ કર.

ધબ્બલીયો—જેવી આપની ઇચ્છા એમ કહી જાયછે.

નરસીયો—(હજમત ઉતાવળથી કરતાં મનમાં) હાશ આજ સાગ આંચો શેઠનો ગુમાસ્તો સીધુ સહી કરી આવે તે પેહેલાં હું બધી બાજ ખરીદી લઉં કે મારું કામ થઈ જાય (પ્રકાશ) શેઠ બગલ ઉધાડો.

છપેનશાન—અધ્યા આજતો વેહેલી હજમત કરી રહ્યો વાડ

નરસીયો—માઈ સાબ, આજ સગીર ઉતાવળ છે તેથી, (મનમાં) બચ્ચાણ, આજ આવો રળવાનો વખત સૂકી અહીં સી મોકાંણુ માંડવા રહું.

છપેનશાન—દીક ત્યારે જ ઉતાવળો (તેના ગયા પછી) ખેટમણી તું મને ઠગે છે પણ આ વાણીયો ક્યાં કાચો હતો તે તારાથી ઠમાય ! (શેઠાણીને) દ્યો છો, હવે પાણી કાઢો હું નાહી લઉં.

મણી શેઠાણી—છો ત્યારે (અંત્રે જાયછે).

પ્રવેશ ૨ નો.

રથળ—શાક બજાર.

પાત્ર—નરસીયો, તથા કાઠીયા, પાછળથી ધબ્બલીયો.

નરસીયો—(હરપાછને)

ભરી આવું રૂપીયા બુઝો મજા એ રાગ.

રળી લાવું રૂપીયા ધણા ધણા;

ધણા ધણા, પછી લટક મટકથી ફરશું સદા. રળી લવું.

બાજ ભરી ભરી ભરું વખારો,

લાભ એમાં ધણો ભાષ, ભાષ આનંદ મળ. રળી લાવું
બસ બસ હવે બદાનો બેડો પાર! આપણે હવે મોટા ધન્ને
તરની પણ હજમત કરવાના નથી. હવે તો નોકર ચાકરો રાખી
કામ કરા વાના

૧ લો. કાછીયો—વંતાક જઈના દોઢશેરરે ભાઈ ઈંધ

૨ જો કાછીયો—ચાલોજો સવાશેરરે ધરા ઓ ઓ

૩ જો કાછીયો—મેગરી જઈ શેરરે ભાઈ ઈંધ ઈંધ.

નરસીયો—અધ્યા ભાણ શા ભાવે આપી.

કાછીયો—દોઢશેર ભાષ દોઢસેર.

નરસીયો—અધ્યા પણ મળ્યું શું લેછે?

કાછીયો—મળ્યુંના પાંચ આના.

નરસીયો—કેટલા મળુ છે તારી પાસે? ચાલ જેટલી હોય
તેટલી જોખા આપ.

કાછીયો—તમારે જોખએ છે કેટલી?

નરસીયો—જેટલી હોય તેટલી.

કાછીયો—ત્યારે ઉભા રહો બધાને પુછી આપું.

નરસીયો—હીક જલ્દી કર—(કાછીયો ખીજ કાછીયાઓને
પુછવા જાયછે એવામાં ધળલમડ આવે છે) કેમ શેઠ શીઠ
જઈ આવ્યા ?

ધળમલીયો—મોદીની વખારે હવે શેઠને ત્યાં જઈયુ. પણ
તમે અહીં કેમ આવ્યા છો.

નરસીયો—શાક લેવા તમે જરા મને સાંજરે મળજો હોકે ?

ધળમલીયો—વાર હું જઉં (એમ કરી જાયછે એટલામાં
કાછીયો આવી.)

કાછીયો—અધી બજારની બેગી કરતાં મોદસો મળુ થાયછે
કેમ રાખવીછે.

નરસીયો—હા. સહી લે ચાલ માગી સાથે હું રૂપીયા આ
 લે (ખતે જાય છે.)

પ્રવેશ ૩ નો.

માત્ર—નાથુડી, બગલો, પાછળથી નરસીયો ને કાછીયો.

નાથુડી—અમ્યા બગલા, જોને હજુ તારા બાપા કેમ નથી
 આવ્યા ?

બગલો—ઓ આવે જો ખડકીમાં

(એટલામાં નરસીયો કાછીયા સાથે આવે છે)

નરસીયો—અહીં સાંભળે છે ? મેંડેથી પટારામાંથી રૂપીઆ
 જાય છે ?

નાથુડી—લાવું છું (કહી નેડે જાય છે. જતાં જતાં) આજ
 આમને શું ભુત બરાયું છે.

બગલો—બાપા, શું આમને રૂપીયા ધીરવાના છે ?

નરસીયો—ના બેટા. એ તો આપણે એમનો માલ ખરી-
 દ્દો છે તના રૂપીયા આપવાના છે (એટલામાં નાથુડી આવી રૂ-
 પીઆ આપે છે તે કાછીયાને આપે છે)

કાછીયો—(રૂપીઆ લઈ) પચ્ચ શેઠ તોલ ઉપર તમારા મા-
 જીસને મોકલો, ને તે ક્યાં બરાવવી છે ?

નરસીયો—તમારીજ વખારમાં બરાવજો. અમે તમને માફ
 આપીશું.

કાછીયા—તારૂં ઠીક. ચાલો બગલાપ્ર સાથે. (બગલાને લઈ
 ને કાછીયો જાય છે.)

નાથુડી—કેમ આજ આટલા બધા હરખમાં આવી ગયા
 છો વાર ? કંઈ ઘેલજા બેલજા લાગી છે કે શું ?

નરસીયો—નરે ગાંડી જા ! તુતો સદા આવીજ રહી કે ?
 આજે તો સોનાનો ચુરજ ઉઘ્યો છે, હવે આપણાં ભાગ્ય તો સા-
 જીએ પોયા વીત્યા ઉપડી મયાં.

નાથુડી—પણ આય હું મરે. એટલું બધું શું છે ?

નરસીયો—જો સાંભળ. આજ શેઠની હજમત કરવા મથો
હતો ત્યાં શેઠના પર તેમના આડતીયાનો કાગળ આવ્યો કે લશ્કર
આવનાર છે માટે સામાન ભરી રાખજો તેથી શેઠે તો ગુમાસ્તાને
તાબડોતોળ મોદીખાને મોકલ્યો ને પછી બાજવાળાને ત્યાં જવાનું
કહ્યું, તેથી મેં તો હજમત ઊંતાણી કરી તેમના લેતા પેલેલાં
બધી બાજ ખરીદી લીધી એમાં આપણને સારો તકકો પડશે ને
રહેજ બસો ચારશે મળશે.

નાથુડી—આપરે હું વારી બહારે વરણાગીચા !

નીસાર તેરે નખરે નાજો અદાપર નીસાર એ રામ.
આનંદ મારા વહાલા, આજે છે આનંદ અપાર. ટેક
રૂપેયા રળશે શેદીયા બનશે, ફરશે મુછે દેઘ તાર. માગ.
કલાં ને કાંખીયો મુને અપાવશે, સાડીયો સુદર સાર માગ.
ધન્ય ધન્ય આ દા'ડો પ્રભુ આવીયો, યાપીયો ઉરેકરાર મારા.
(સર્વે હરખે છલકાઈ જાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—શાક મારકીટની વખારો.

પાત્ર—ભગસો કાઢીયા તથા તોલના ૧.

ભગસો—વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ !

અમન અમન કરશે બદા વાહવા ટેક
ધોતીજોડા નવા લાવશું, પેહેરૂં પાષડી બેશ;
અસ્ત્રીબંધ અંગરખા પહેરી નવો રાખશું બેશ. વાહ.
લછ લાકડી લાલ મજાની, ફરશું અકકડબંધ;
રેશમનો ગુંથાવી ધાલુ, મળે મળેબંધ. વાહ.

કાઢીયા—લ્યો હવે તમે તોળી રહ્યા કે કેમ.

તોલનારા—હવે આટલું માકું બાકી રહ્યું છે તે તોલી લઈ
એ છીએ.

ભગસો—ઝટ કરો દ્યો હું બીજી વખારોએ તાળાં વાસી આવું (એમ કહી તાળાં વાસી આવે છે તોડનારા તોલી રહે છે એટલે પૈસા આપી સૌને વિદાય કરી ઘેર જાય છે.)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ છપ્પનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છપ્પનશાહ, ધબ્બલીયો, પાછળથી નરસીયો.

છપ્પનશાહ—કેમ ધબ્બલીયા ! નરસીયા ચરકીનો ઠીક ઘાટ ઘડ્યોને ? રાંડનો આપણને ઠગવા આવ્યો સારે ઠીક શીક્ષા પામ્યોને સાળી ગાયજની જનજ અદેખી.

ધબ્બલીયો—હા સાબ ! તમે ઠીક તાલ લગાવી રાંડનો મારા પેહેલાં લાં જઈ બધી બાજી ખરીદ કરી ગયો હતો. માટે એજ દાવનો (એવામાં નરસીયો આવે છે.)

નરસીયો—કેમ શેઠ સાબ લશ્કર હતુ કેમ ન આવ્યું ?

છપ્પનશાહ—એનો બધુ ખારો ખાર ગયુ તેથી અમારે પણ સીધું વેચી નાંખવું પડ્યુ.

ધબ્બલીયો—તો પણ પૈસાતો સારા ઉપજ્યા શેઠ.

નરસીયો—(મનમાં) પણ તાર નખોદ જાય તાર, મારે તો રામાયણ વળી ને યૌદસોની બાજી કીયો મારો ખાપ લેશે ! ચાલ હવે તો બજારમાં જઈ વેચી નાંખુ. (પ્રકાશ) શેઠ હું જઈ જુ' સંજે આવીશ.

છપ્પનશાહ—વાર ઠીક. (નરસીયો જાય છે.) રાંડનાતું મોઢું તો ઉતરી ગયું છે ધબ્બલીયા.

ધબ્બલીયો—પણ બાઈ સાબ તેની બાજી તો બધી બમડી મઈ હશે કેમકે માંયજબાઈને તે સચવતાં ક્યાંથી આવડે.

છપ્પનશાહ—ભોમ એના ચાલ પેદીપર જઈએ. (જાય છે)

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ—શાક મારકીટની વખાર. પાત્ર—શાહીયા ને નરસીયો.

નરસીયો—દ્યો આ કુચીઓ જુઓ વખારોનો માલ વ-

ખારો ઉઘાડી જુવેછે તો ધણી ભાગ સડી ગયેલી જ્વેઈ.)

કાઠીયા—અરરર ! આપરે ! આવો માલતો કુતરાંએ ન
ખાય અમારેતો નથી, જ્વેઈતી શેઠ.

નરસીયા—(ગલગાઈને) પણ હવે શા ભાવે રાખશે તે કહે
શેતી મારેતો એાછે વતે કાઠી નાંખવીછે.

કાઠીયા—આ બધાના રૂપીઆ મો આપીએ. કેમ મોખછે
નરસીયા—ના સવાનો આપો.

કાઠીયા—અરે માનોતી શેઠ નહીતો ઉપડામણુના પૈસા જેમશે.

નરસીયા—વારં આપુ લાવો સોતો સો (રૂપીયા લઈ નરસી
યો જાયછે રસ્તે જતાં જતાં.)

નરસીયા—તખાદ જયરે તારં છપ્તશાહ ! મારા ગરીબતું
ધર મારું તેમા તારા હાથમાં શું આવ્યું ? [વીચાર કરીને] નહીં
નહીં પણ એમાં એનો શો વાક ? વાંક રાડ વીધારાનો કો મારો
કે મેં તાલક તેની અદેખાઈ કરી બાઈએ ! તમે કદી જુદે જુ-
દે પણ કોઈની અદેખાઈ ન કરતા નહીંતો ખાડા ખાંદ તે પડે
તેમ તમારો ક્યાંતી થશે. (એમ કહી રૂપીયાને રડતો ઘેર જાયછે)
સર્વે પાત્રો—(મારા ભાગ્ય તણે નહીં પાર. એ રાગ.)

કોઈના કરો અદેખાઈ યાર, નહીં તો થાશે બારી ખ્વારી. ટેક.

જેયો તમે આ નજરે સોએ, નરસીયાનો ખેલ;

જન મહીં મોહોકાંણુ, પળીતે થયા વાવચરકેલ. કોઈના.

છપ્તશાહે છેતરપીંડી કરી ક્યો નો ખ્વાર;

એવાં કોઈ માંથાનો મળતાં, આપે દુઃખ અપાર.—કોઈના.

આર્ય જનોના હીતના માટે, હુરીલાલ કહેસાચુ;

ઉપરની થીખામણુ માનો, નહીતો ખાગે ડાચું.—કોઈના.

જાહેર ખર્ચ.

હિન્દીયન જાહેર મા. ૧	૧—૮—૦	દરેક જોખડીનું પાંચોજી ૧ પે ખર્ચ માત્ર
હિન્દીયન જાહેર મા. ૨	૨—૦—૦	
હિન્દીયન જાહેર મા. ૩	૩—૫—૦	
વાહીલાલ મુનસુફનો કેશ.	૨—૦—૦	

મામાનુ મટ—એક મુજી વાતાંતી મોખડી દરેક જાખડીને મટ
જોખડીનું જાહેર મા. ૧ આનાની દીકરી મોકલવી.

અમારી દવાનાં વાજાં જોખડી મંગાવવામાં મટ મોકલવા
માં જાખડી.

હરીલાલ ભગવાનલાલ વૈદ

અમીપતી માખડી આરોગ્ય વર્ધક જોખડીનું.

અમદાવાદ માંડવીની પોળમાં લાલાલાખડીની પોળ

જર નખર ૨૨૫ અથવા માખડી.

